

Een Pruikzwam in bosreservaat Ter Rijst

De Pruikzwam (*Hericium erinaceus*) is een grote, tot soms zelfs 50 cm grote witte houtzwam, die één of meerdere, dakpansgewijs geclusterde lobben vormt, waaraan tot 5 cm lange stekels hangen. De Latijnse naam *erinaceus* (= egel) verwijst naar deze stekelige habitus. De wonderlijke vorm van deze paddestoel, gekoppeld aan haar zeldzaamheid, staan garant voor een grote natuurbelevingswaarde bij een waarneming van deze soort.

De ontwikkeling van Pruikzwam in bosreservaat Bos Ter Rijst

De Pruikzwam koloniseert oude kwijnende loofbomen (in het bijzonder Beuk), vooral via wonden. Het is een zwakteparasiet die witrot veroorzaakt, en die vele jaren achter elkaar op dezelfde boom tijdens de herfst paddestoelen vormt en nog verscheidene jaren na het afsterven van de gastheer als saprofyt kan doorleven op het boomlijk.

Hoewel de soort in cultuur relatief gemakkelijk kan worden gekweekt, blijkt ze in het wild een alles behalve alledaagse verschijning. De Pruikzwam prijkt op de Rode Lijst in niet minder dan 13 Europese landen en staat ook in de Vlaamse Rode Lijst in de categorie “Bedreigd”. In Engeland geniet ze zelfs de status van prioritaire soort bij het natuurbehoud, en ze maakt ook deel uit van de lijst van 33 soorten paddestoelen die werden voorgesteld ter opname in de bijlagen van de conventie van Bern. De ontdekking van de soort in bosreservaat Bos Ter Rijst, in oktober 2005, is de eerste in een Vlaams bosreservaat.

De waarneming is bovendien interessant omdat het substraat een boomlijk van eik betreft, terwijl bij alle vorige waarnemingen in Vlaanderen Beuk de gastheer vormde. Het aantal recente vindplaatsen van Pruikzwam in Vlaanderen bedraagt nu 10 sinds 1980. De helft hiervan situeert zich in de ecoregio Zandig Vlaanderen, meer bepaald de regio Brugse Houtland – Bulskampveld – Maldegemveld. In deze oude ontginningslandschappen bevinden zich immers tientallen km beukendreven die er door ouderdom of ongunstige standplaats (smalle wegbermen) er vaak ‘slecht’ aan toe zijn, en waar relatief veel zwakteparasieten profiteren van dit aanbod van geschikte niches.

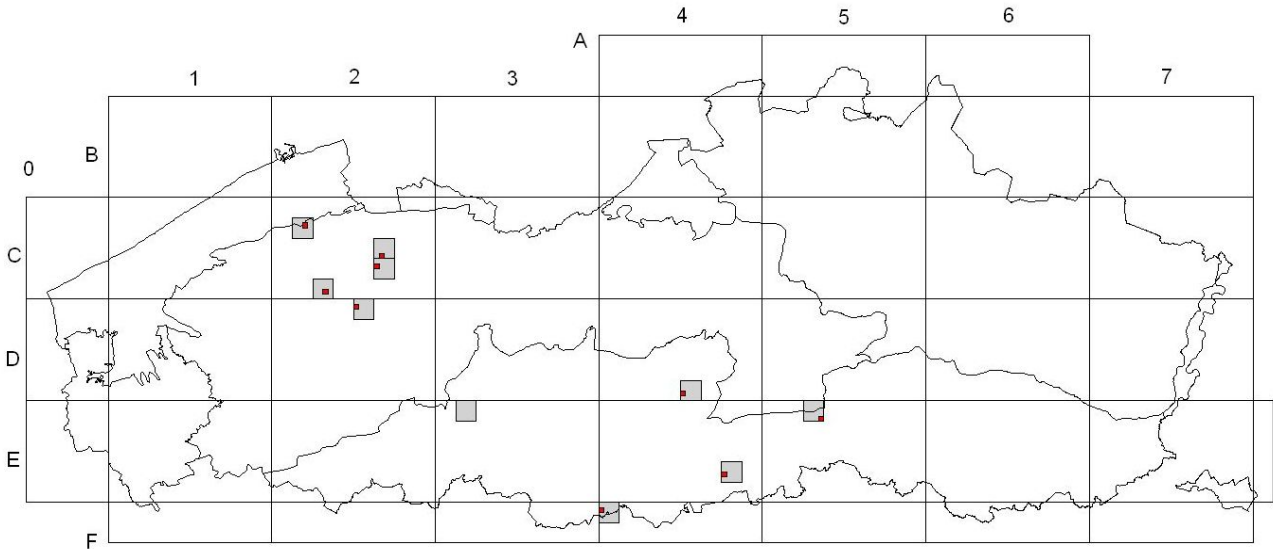
In BosreservatenNieuws 4 & 5 gaven we al aan dat Pruikzwam een indicatorsoort is voor soortenrijke houtzwammengemeenschappen op beuk, zowel in België als elders in Europa. In België wordt de Pruikzwam bijna uitsluitend in dreven en parklandschappen gevonden; elders in Europa vindt men de soort in oerbosrelicten of halfnatuurlijke bossen met een evenwichtige leeftijdsopbouw qua bomen, en een groot en gevarieerd aanbod aan dood hout en oude kwijnende bomen. Zoals reeds eerder verteld heeft dit te maken met het feit dat in onze bossen dood hout vooral afkomstig is van exploitaties en windval van gezonde bomen, en bij dit dood hout ruderaal houtafbrekers competitief sterk zijn. De zeldzamere soorten hartrotters, die grote volumes nodig hebben, zijn stress-toleranter in de moeilijke chemische omgeving van levend hout dan deze ruderaal soorten, en waarschijnlijk ook meer tolerant in ruwere microklimaten zoals open terreinen (de groeiplaats in Ter Rijst situeert zich nabij de bosrand).

Engelse specialisten wijzen evenwel op de nog vele onbeantwoorde vragen i.v.m. levenswijze van de soort,

die ondermeer het opstellen van een gericht soortbeschermingsplan bemoeilijkt.

De grote concentratie van oudere bomen in bosreservaat Bos Ter Rijst is gunstig voor zwakteparasieten. Behalve Pruikzwam komen er volgende bijzondere soorten voor: Waslakzwam (op Beuk), Echte vuurzwam (op abeel), Eikenvuurzwam

(op eik), Eikhaas (op eik), en Schubbige bundelzwam (op Es). Op het ruime aanbod dood hout zijn ook zeldzame saprofyten aangetroffen zoals *Crepidotus brunneoroseus* (tweede vondst in Vlaanderen, nog geen Nederlandse naam), *Tonnetjesmycena* en Grote knoflooktaailing.

Kaart: vindplaatsen van Pruikzwam in Vlaanderen (1980-2005) volgens IFBL-raster (Ter Rijst situeert zich onderaan in F4.11).

Boomlijk met *Bundelmycena* in het bosreservaat Ter Rijst

Tekst en foto's: Ruben Walley